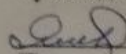

МИНИСТЕРСТВО ПРОСВЕЩЕНИЯ РОССИЙСКОЙ ФЕДЕРАЦИИ
Министерство просвещения Республики Башкортостан
Муниципальное казенное учреждение районный отдел образования МР
Салаватский район Республики Башкортостан
МОБУ СОШ им. Ф.Х.Мужавирова с. Алькино

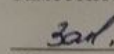
РАССМОТРЕНО

Руководитель ШМО

 Ямалетдинова Г.Д.
Протокол № 1 от 27.08.2025 г.

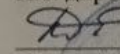
СОГЛАСОВАНО

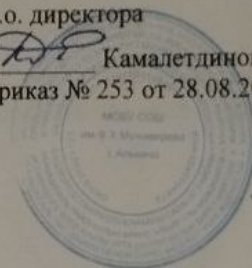
Заместитель директора по УВР

 Закирова Л.Ф.
Педсовет № 1 от 27.08.2025 г.

УТВЕРЖДЕНО

И.о. директора

 Камалетдинова М.Ф.
Приказ № 253 от 28.08.2025 г.

РАБОЧАЯ ПРОГРАММА

учебного предмета «Родной (башкирский) язык»

для 1 класса

с. Алькино 2025

Аңлатма язу.

Эш программаһы түбәндәге норматив-хукук документтарына нигеҙләнеп төҙөлдө:

1. «Рәсәй Федерацияһының мәғариф тураһындағы законы» (29.12.2012 №273-ФЗ)
2. Башланғыс дөйөм белем биреү Федераль дәүләт белем биреү стандарты (2010-сы йыл 17 декабрь № 1897;)
3. Рәсәй Федерацияһының мәғариф һәм фән министрлығы тарафынан тәкдим ителгән “Башланғыс дөйөм белем биреү учреждениеларында Федераль дәүләт белем биреү стандарттарына үзгәрештәр индереү тураһындағы бойороғо” (2015-се йылдың декабренән № 1577)
4. Мәсетле төп дөйөм белем биреү мәктәбенен 2025-2026 уҡыу йылына эшләнгән “уҡыу планы”.

«БашКорт теле һәм әҙәбиәте» предметының уҡыу планындағы сәғәттәр бирелешен беренсе класта “БашКорт теле” предметын үзләштереүгә йылына 134 сәғәт бүленә

1. БашКорт телен үзләштереүҙең шәхси, метапредмет һәм предмет һөҙөмтәләре

Яңы стандарттарға ярашлы уҡыу сифатын өйрәнгәндә, йәғни тикшерерү процесында, түбәндәге һөҙөмтәләр күҙаллана:

шәхси үҫеш кимәле;

метапредмет кимәле;

предмет буйынса белем кимәле.

Шәхси үҫеш кимәле. Баланы шәхес итеп үҫтерерү, кешелек сифаттарын тәрбиәләү. Уны үҙ аллы үҫешкә, камиллашыу оҫталығына өйрәтерү. һөҙөмтәлә уҡымышлы, үҙ еренен, иленен, халкының Киммәттәренә төшөнгән, уны һанлаган һәм һаҡлаган, яҡлаган социум итеп формалаштырыуға башланғыс нигеҙ Һалыу.

Метапредмет кимәле. Универсаль эш төрҙәренә өйрәтерү: танып белеү, ойоштороу һәм коммуникатив эшмәкәрлек, йәғни баланы үҙ аллы уҡырға, белем алырға өйрәтерү.

Универсаль эш төрҙәренә өйрәтерү: танып белеү, шәхси, ойоштороу һәм коммуникатив эшмәкәрлек. Шәхси эшмәкәрлек баланы уҡымышлы һәм аңлы шәхес итеп үҫтерерү.

Эшмәкәрлектә уның тормош һәм кешелеклелек Киммәттәрен, әхлақи һәм мораль нормаларҙы аңлап кабул итерүеп, әйләнә-тирәләге күренештәргә һәм вақиғаларға шәхси карашын формалаштырыуға йүнәлтерү.

Ойоштороу эшмәкәрлегенә танып белеү процесы менән идара итерүҙе күҙ уңында тотал: эшмәкәрлектә күҙаллау, планлаштырыу, башкарыу, тикшерерү, үзгәрештәр индереү һәм баһалауҙы үҙ эсенә ала.

Танып белеү эшмәкәрлегенә тейешле мәғлүмәтте эҙләп табыу һәм анализлауҙы, проблемаларҙы хәл итерү юлдарын эҙләүҙе һәм кулланыуҙы тәьмин итә.

Аралашыу эшмәкәрлегенә белем алыу процесында аралашырға өйрәнеүҙе ойоштороуға йүнәлтелгән. Ул башка кешеләрҙе тыңлай белеү һәм аңлауҙы, мәғлүмәтте теүәл тапшырыуҙы үҙ эсенә ала.

Предмет кимәле. Уҡыу предметын өйрәнеүҙә яңы белем үзләштерерү, уны эшкәртеү һәм кулланыу өлкәһендә тейешле тәҗрибә туплау.

1-се класс

Шәхси үҫеш кимәле

«Башкорт теле һәм әдәбиәте » предметын үзләштергәндә, укытыусы шәхси үсеш кимәлен үстөрү бурысын куя:

- телдән һәм телмәрҙең кешеләр тормошондағы әһәмиәтен аңлау;
- тексты эмоциональ кабул итеү, үзгәртеп хис-тойғоларыңды белдерү;
- кешеләрҙең хис-тойғоларын аңлау, уртаклашыу, бүлешү;
- уҡылған әсәрҙең геройҙарына һәм уларҙың эшенә карата үзгәртеп мөнәсәбәттең белдерү.

Метапредмет кимәле

Ойшотороу эшмәкәрлеге:

- укытыусы ярҙамында эшмәкәрлек максатын билдәләү;
- дәрестә эш барышын һөйләп барыу;
- дәрәжә материалы менән эшләү барышында уйҙы, фаразды әйтү;
- укытыусы тәкдим иткән план буйынса эшләү;
- коллектив төҙөлгән план буйынса эшләү.

Танып белү эшмәкәрлеге:

- дәрәжәтең, матур яҙыу өлгөләренән айышына төшөнөү (тышы, йөкмәткеһе, шартлы билдәләре);
- дәрәжәтән, текстан, иллюстрацияларҙан һорауға яуап табыу;
- бергәләп йәки үз аллы башкарган эш буйынса һығымта яһай белү;
- ҙур булмаған текстың йөкмәткеһен һөйләү.

Аралашыу эшмәкәрлеге:

- фәкереңдә телдән формалаштырыу;
- кешенең телмәрен тыңлау һәм аңлау;
- тыңлай белүҙең уңышлы аралашыуға шарт булыуын үзләштерү;

Предмет үзләштерү кимәле

- тексты һөйләмдәр төҙмәһенән айыра белү;
- бөтөн һүҙҙәр менән аңлы, дөрөҫ уҡыу;
- тексты ентеклә һөйләй белү;
- хикәйә төҙөү;
- һүҙҙең өндәрен атау, ижеккә бүлөү, өндәр һәм хәрәфәтәр һанын билдәләү, дөрөҫ баһым куйыу, хәрәф-өн анализы яһау;
- һөйләмдә, кешенең исемен һәм фамилияһын баш хәрәф менән яҙыу;
- һөйләм аҙағында тейешле тыныш билдәләрен куйып яҙыу;
- баһма тексты күсереп яҙыу, һүҙҙәрҙе һәм ҙур булмаған һөйләмдәрҙе диктант итеп яҙыу;
- тамырҙаш һүҙҙәрҙең тамырын табыу.

Предмет үзләштерү кимәле

- өн һәм хәрәфәтәр тураһында үтелгәндә системалаштырыу, һүҙгә тулы фонетик анализ яһау;
- һүҙҙәрҙең составын белү, тамырҙаш һүҙҙәр табыу, яһаусы һәм үзгәртеүсә яһауҙарҙы айырыу, һүҙ составына анализ
- башкорт теленең орфограммалары тураһында беләмдәрҙе системаға ҡалыу. Тыныш билдәләрен дөрөҫ куйып, хатаһыҙ күсереп яҙыу. Төрлө тикшерү әштәрен үтәргә өйрәнеү;
- һүҙ, һүҙбәйләнеш һәм һөйләмдәң оҡшаш һәм айырмалы яктарын белү. Һөйләү максаты буйынса һөйләмдәрҙе хәбәр, һорау, өндәү һөйләмдәргә айырыу, уларҙы дөрөҫ интонация

менән укыу һәм тейешле тыныш билдәләрен куйып языу. Һөйләмдең баш һәм әйәрсән киҗәктәрен табыу.

2.«БашКорт теле» укыу предметының йөкмәткеһе

1-се класс

Грамотаға өйрәтеү. Әлифба

Графика. өн һәм хәреф. Үпкәнән килә торған һауа ағымының кәртәгә осрауы һәм осрамауына карап, өндәрҙең һузынҡыларға һәм тартынҡыларға бүленеше. Калын һәм нәзек һузынҡылар. Парлы һәм парһыз, яңғырау һәм һаңғырау тартынҡылар. К, к, п өндәренең ғ, г, б өндәре менән сиратлашыуы. Һүҙҙә нисә өн һәм нисә хәреф барлығын билдәләү. өн һәм хәрефтең бер-береһенә тура килмәгән осрактарын билдәләү һәм күрһәтеү. Һүҙҙәрҙе ижеккә бүлеү. Баһым. Алфавиттағы хәрефтәр тәртибе.

Һүҙ. Балаларға таныш предметтарҙы: уйынсыҡтар, укыу кәрәк-ярактары, өҗ-баһ кейемдәре, йәнлектәр, үҗемлек һ. б. дөйөм исем аһтында туплатыу. Һүҙҙәрҙе, мәғәнәләренә карап, кем? нимә? ни эшләй? ниндәй? һорауҙары буйынса төркөмләү, уларҙы һөйләмдән табып, һорау куйыу, телмәрҙә кулланыу.

Һөйләм. Телмәрҙән һөйләмде айырып алыу. Бирелгән Һүҙҙәр менән, картиналар һәм һүрәттәр буйынса һөйләмдәртөҙөү. Һөйләмдең беренсе Һүҙен баш хәреф менән яһыу. Һөйләм аһағында нөктә (йыл аһағында - һорау һәм өндәү) билдәләре куйыу. Шығыр, хикәйә, йыр, әкиәт, мәкәл, йомак кеүек жанрҙарҙы айырыу.

БашКорт теле

Фонетика. Әлифба осоронда «өн һәм хәреф» темаһы буйынса алған белемдәрҙе системаға килтереү. Һузынҡы һәм тартынҡы өндәр. Нәзек һәм калын Һүҙҙәр. Уларҙы тамғалау. Яңғырау һәм һаңғырау тартынҡылар. Ижек. Һүҙҙе ижеккә бүлеү. Һүҙҙе юлдан юлға күсереү.

Һүҙ башында э хәрефе. Һүҙ уртаһында е хәрефе. Й хәрефенең яһылышы. Йо, йө, йе, йү, йы, йә кушымсалары. Үзләштерелгән Һүҙҙәрҙә е, ё, ю, я хәреф-тамғалары. У-ү хәрефле Һүҙҙәр.

Һүҙ. Предметтың атамаһын белдергән Һүҙҙәр. Предметтың билдәһен белдергән Һүҙҙәр. Предметтың хәрәкәтен (эшен) белдергән Һүҙҙәр. Һәм, менән, да-д!, ҙа-ҙә, ла-лә, та-тә, ғына- генә, кына-кенә ярҙамсы Һүҙҙәре.

Һөйләм. һорау һөйләм. өндәү һөйләм. Хәбәр һөйләм. О-ө хәрефле Һүҙҙәр. Һөйләмдең сиктәрен билдәләү.

Орфография һәм пунктуация. Кешенең исем- фамилияларын, хайуан кушаматтарын һәм ер-һыу атамаларын ҙур хәреф менән яһыу. Ярҙамсы Һүҙҙәрҙең айырым яһылыуы.

Универсаль укыу эш төрҙәре. Укыу эшмәкәрлегенә өйрәнеү. Хәреф һәм өндәрҙе таныу. Ижектәрҙе һәм Һүҙҙәрҙе, һөйләмдәрҙе кушып укыу. Текстарҙы аңлы һәм тасуири укыу. Хәрефтәрҙе айырым һәм бер береһе менән тоташтырып яһыу. Һүҙ һәм һөйләмдәрҙе, кыҗка текстарҙы күсереп яһыу. Ишеткәнде яһыу (диктант). Укытыусы куйған һорауға тулы һәм асыҡ яуап биреү, дәрестә иғтибар менән тыңлау, укытыусы кушканды аңларға өйрәнеү. Үз-ара һөйләшеү (диалог) короу. Тел күренештәрен күҙәтеү, сағыштырыу, анализлау һәм һығымта яһау. Үз аллы белем алырға өйрәнеү. Укытыусы ярҙамында максат куйыу. Эште планлаштырыу һәм уның буйынса эшләү. Тикшереү. Эште баһалау.

1	2	3	4	5
1	Алфавит			
2	Өн һәм хәреф			
3	Һузынқы өндәр һәм хәрефтәр			
4	Тартынқы өндәр һәм хәрефтәр			
5	Нәзек һәм Калын әйтелешле һүззәр			
6	Һүззә ижеккә бүләү			
7-8	Һүззә юлдан юлга күсерәү. Тикшерәү әшә			
9	Зур хәреф. Исем, фамилияларзың язылышы			
10	Хайуандар кушаматы			
11	Ер-һыу атамалары			
12	Һөйләм . Тикшерәү әшә .Өн һәм хәреф			
13	Хәбәр һөйләм			
14	Һорау һөйләм			
15	Өндәү һөйләм			
16	Тикшерәү әшә			
17	Оо-Өө хәрефле һүззәр			
18	Уу-Үү хәрефле һүззәр			
19	Әә хәрефе һүз башында.			

3. Сәғәттәр бүленешә.

№	Тема	Дәрәс һаны
1	Әлифбаға тиклемгә осор	25
2	Әлифба осоро	75
3	Башкорт теле	34
	Бөтәһә	134

	Һүз уртаһында е хәрефе			
20	Йй кайза һәм касан яһыла?			
21	Үзләштерелгән һүззәрзә Ее, Ёё, Юю, Яя хәрефтәре			
22	Юю хәрефе			
23	Ее хәрефе			
24	Яя хәрефе			
25	Тикшерев эше. «Я,ю,е,ё хәрефтәре»			
26	Предметты белдергән һүззәр			
27	Предметтың билдәен белдергән һүззәр			
28	Предметтың хәрәкәтен (эшен) белдергән һүззәр			
29-30	Ярзамсы һүззәр: һәм, менән : да-дә, ҙа-ҙә, та-тә, ла-лә			
31	Ярзамсы һүззәр: ғына-генә, кына-кенә			
32	Тикшерев эше. . «Предметты, предметтың эшен, билдәен белдереүсе һүззәр»			
33	Йомғаклау дәресе			